

БЕРКАТЕ БОЛХ
«Сохраним лес» акци
дӀахьош 100 гаргга
гаьнаш дӀаегӀай

15

ДАГАПОАТТАМ
ГӀалгӀайче итгаш керда
ишколаш
берий бешамаш
хьалъеш латт

11

СЕРДАЛО

1923 100 лет 2023

WWW.SERDALO.RU

ГӀАЛГӀАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№40 (12567)
Ардара бутт,
20 ди, 2022 шу

Газет арадувл 1923-ча шера
бекарга бетта 1-ча дийнахьа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Знак почета»
яха орден
еннай

12+

ДОГЦИЕНА ГӀУЛАКХ
«ГӀоазот кашамашка»
капитальни ремонт е
лаьрхӀад

4

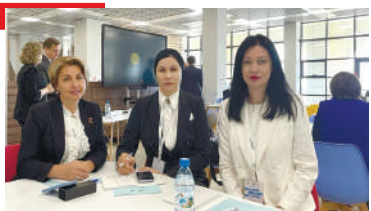
САКХЕТАМА БОАРАМ
Оалкамарча культура
Цен кхетамца кхедеш
долча берашта «Даь
сурт» яха мастер-класс
ялар

5

КХЕТАМЦА КХЕДАР
Волонтераша дийцар
сунжерча студенташца
регионера наркомане
хьал

6

ФОРУМ
ГӀалгӀайчен дешареи
Илманеи Министерства
кулгалхо дакъа лоацаш
я, Ерригроссе даь-наьна
форуме

7

ГӀИШЛОНАШ ЯР
Шолже хьалъе йолаяьй
«Хьабкъале спортивни
майда»

10

@gserdalo
vk.com/gserdalo
Дзен сердало
www.serdalo.ru

ЛоархӀаме дола дакъа
Мехкдас дийцар лоархӀаме
дола декхараш

2

**ХӀаране
декхар**

«Сердало» газета
коллективо
хьаллоацаргба
тӀем тӀа баха вай блухой

3

ЛоархIаме дола дакъа

Мехкдас дийцар лоархIаме дола декхараш

Муса Алоев

ПалгIай Республика Кулгалхочунца Келматанакъан Махьмуд-Иаьлаца депутатий, профсоюзта болхлой, «Матери России» Еригроссе регионашкарча отделеней общественни болама, иштта Общероссийски общественно-паччахьалкхен «Союз женщин России» организацие, «Женский диалог» халкъашта юкьерча болама доакъашхой, ПалгIай паччахьалкхен университета кхалнаьха совета, журналистий — кхетаче хилар «ПалгIайче» ГТРК.

Келматанакъан Махьмуд-Иаьлас белгалдир, гIалгIай кхалнах массаза а хиннаб наьна кхе-

там балара дакъа тIа цар доккха дакъа юкьедахьаш хиларах, искусство, паччахьалкхен тайп-тайпарча моттигашка уж говзанчаш болаш хьабоагIаш хиларах, доалахьарча балха дакъа тIа уж белгалбоалаш хиларах- лоархIаш а, цар сийдеш а.

Республике, кхалнаьха бокъонаш лораяра, царна Iалашо яра йола терко тIаяхийтар цига.

Келматанакъан Махьмуд-Иаьлас яхачох, цу наькъа тIа даима цар юридически боарам лакха хургболаш, из юкьебаккха ховш хургболаш массахана болх дIахьош хила веза.

Келматанакъан Махьмуд-Иаьлас тIахьийхар гIулакхаца а дешаца а республика кхалнах «Ингушетия» яхача гIирсац

тегаш йолча фабрике царна болх хилийтара дола хьалаш лаха, аьнна. Цига балха моттигаш я, бакъда, болхлой тоаш бац. Цига белгалдир, цу гIулакха тIаерзаяь йолча министерствашта декхар хьалхашка оттадаьдар, нах балха оттабара йола мероприятия дIаяхьара, бакъда, цу тIехьа карагIаьннар кIезига да, аьлар цо дIахо.

Цу балха отташ волча сагалуш дола балха хьалаш белгалдаьхад дуккхаза. Фабрике балха водаш вола саг мах боацаш дIа-юха кхувл, «Ингушетия», тIабувхабу гIирс тегаш йолча фабрико, юкьерей, лаьрхIаи дешара кхуврчашка багIарашта профориентаци ергья, иштта кхьодола хьалаш а да цига балха водача сага.

«Ингушетия» швейни фабрике балха отта ловш волчунна, хIанз укх сахьте, балха хьалаш Iалашду. Из кхалнаха дика алапи эца а дикача хьалашка болх бе а моттиг я.

Иштта кхетаче дIахьоча хана, ПалгIай Республика Кулгалхочо аьлар мобилизацех лаьца лоархIаме дешаш.

«Вай кагийнах денал, майрал гойташ шоаш дIакхавчача хилар хьагойт, царна деннача тIема совгIаташа. Бакъда, цига лийгараш а ба вай, уж цIаккха а баргбац цар ноаной, истий, берий дегашкара. Уж исторе оагIонна юкьебахьаб, уж къаман турпалхой болаш хурга даима, даьхе бахьан долаш цар шоай са Iудиллар цIаккха а дицIургдац наха», — аьлар цо.

Келматанакъан Махьмуд-Иаьлас иштта белгалдир, гIалгIай къаман даима а хиннад ший мохк лорабар, даьхе бахьан тIема мугIарашка оттар, бIуха хилар сийдолаш а лоархIаш а къаман юкье.

Шоай дезал эсала боацаш, денал долаш кхебара тIакхувш хиннаб гIалгIай массаза а. Оамала а чIоагIа болаш, деналах а биза, гIулакха а кийча болаш Iомабаьб гIалгIай къонахий массаза.

«Укх атта йоацача хана, шун новкъостал чIоагIа эшаш да, вай декхар да-вай даьхе хьаллацар, вай даьй санна денал долаш вай хилар гойтар», — аьлар ПалгIай Республика Кулгалхочо.

Келматанакъан Махьмуд-Иаьла: «Укх халача хана вай декхар — Даьхе хьаллацар»

ГIазданаькъан Ахьмад

«Масса йолча ханашка тIема служба, вайнаха юкье маIача наьха гIулакхах лоархIаш хиннай. Укх моча халача хана вай декхар — вай Даьхе хьаллацар, Россе исторе оагIон чу дика лар йитар, денал гойтар, вай дIаихача даьша санна», — аьлар ПалгIайчен Кулгалхочо Келматанакъан Махьмуд-Иаьлас ше Халкъа Гуллама депутаташца частични мобилизацееца дувзаденна хаттараш дувца вIашагIкхийтIача хана.

«Ши шу хьалха ПалгIайчено белгалдир, Россеца дIакхийтIа 250-шу дизара Ди. Цу лоархIамеча каьхата кулг яздаьд лоархIаш долча гIалгIай 24

тайпо, вай къаман вахаре доккха дакъа дIа а лаьцад.

Россе дIахьош хиннача дукхача тIемашка дIа а болхаш доккха дакъа юкьедахьаш, латаш хьабаьхарех ба гIалгIай бIухой. ЗIамигача, 50 эзар саг мара воацача гIалгIай къаман, цу хана, пхий инарал хиннав. Царех дукхабараш эггара чIоагIа дола тIема совгIаташ денна а хиннаб.

ПалгIай служба дIахьош хиннаб моттигерча администрацешка, кхьметтел, Россе император къаьстга лоравеш а хиннаб. Цхьа моттиг нийсьеннаяц цар тийша болх баь», — аьлар Келматанакъан Махьмуд-Иаьлас тIехьагIа ший Телеграма хьатIаязбеннарашка.

Тахан Донбассе, Россе дIахьош йолча лаьрхIаца опе-

раце дакъа лоацаш дукха ба вай къаман биза бола къонахий, царна «За отвагу» майдилгаш а, Денал гойтарах йола орденаш а

енний. Царех ва 30-шу даьнна капитан Хамхой Адам. Из ва Рязанерча лакхача воздушно-десантни командни училища вы-

пускник. Цо денал, майрал гойташ баьча тIем тIа цунна, Российски Федерацие Турпал аьнна еза цIи енний.

«Тема-патриотически диктант» яхача акце дакъа лоацаргда ГалгӀайчено

Газданаькъан Ахмад

Карарча шера, чиллан бетта пхийтлагӀа дийнахьа призывника Ди долаш, вай мехка хьалхара дӀахьоргья Еригроссе «Тема-патриотически диктант» просветительски акци. Из дӀахьош хилара маӀан да-Российски арме мугӀарашка тӀема служба дикал лакхьяр, Российски Федераци мах болча исторе оагӀонаш дегӀайоалаяр.

«Тема-патриотически диктанта чудагӀаш хургда: Россее исторе хаттараш, цунна карагӀдаьннар тӀема наькъашка, цунна коталонех, турпалхоех, ТӀема мугӀарашка котало йоакхаш белгалбаьннарех.

Оттадаьча декхарашта юкье хургда: паччахьалкхен символика, сийленгех, Россее къамий традицех, Иллама наькъа тӀа вай мехка карагӀдаьннахох, искуствах, спортах, технологех, къахьегамах лаьца. ЦӀаькха хаттар хургда обществознани, бокьо социологи ювцаш. Диктанта доакъашхой хургда тайп-тайпарча профессех, тайп-тайпарча ханара нах, ишколера дӀаболабелла, пенсионерашка кхаччалца», — аьлар «Сердало» газетага, араьхарча бувзама, къаман политика, зарбана, хоамий Министерства кулгалхочо Беканаькъан Вахас.

Депутаташа хьехархошца дийцар тӀема службе гражданах кийчбара дола хаттараш

Султыгнаькъан Йоакъап

Назранерча №6 йолча юкьерча дешара ишколе, региона дешара кхуврчашка хьехаш болча хьехархошца дешара-методически гуллам дӀабихьар, вахара кхерамзлен Галашонах лаьца хьехархошца-предметникашца дагабовлаш, аьнна хоам бир «Сердало» газетага, ГалгӀай Республика Халкъа Гуллама пресс-служба.

Цига дакъа лоацаш хилар: ГалгӀай Республика Парламента депутат Дибаранаькъан Мухьмад-Сали, Къоастой Ахмад, республика тӀема комиссар Местой Тимур, ГалгӀай Республика салтий даьй комите-

та кулгалхо Саганаькъан Руслан.

«Патриотизм — вай вахаре халанза даргдоаца мах барда, из кхетам луш кхеде деза вай тӀехь тӀа доагӀа ноахал, вай даьхе чоагӀеш», — аьнна белгалдир Парламента депутаташа.

Кхетаче дӀахьоча юкье дийцар, региона бахархошта тӀема-патриотически кхетам баларах, тӀема службе баха гражданах кийчбара хьакъехьа луш бола кхетам лакхбе безаш хиларах.

«Ишколашка ОВС кабинеташ материально-технически кийчъаь хила езарах дувцаш, хьехархошца-предметникаш белгалдир, дешара технически хьалаш ца хиларах лаьца, герз

нийса тоха Юмабаларах, тираш оолача кепара уж Юмабарах, е цу тайпара бола кхетам луш бола болх дӀабахьара моттигаш ца хиларах, дешара-материальни лард ца хиларах дийцар цар дӀахо.

Из хаттар депутаташа шоай теркаме ийцар.

ГалгӀай Республика Халкъа Гуллама бюджеташ, йоалах волча кулгалхочо Дибаранаькъан Мухьмад-Сале хоам бир, ГалгӀай Республика 110 ишколашца дешара материально-технически база ца хилар дуцаргда 2023-ча шера, иштта 2024-2025-ча шерашка республика бюджет дӀа-юха хьожадеча хана», — аьнна белгалду хоам.

Берригача доакъашхоша

цига терко тӀаяхийтар дар, берашта юхьанцарча классашка дагӀаца хана денз, даьхе езара чам чубоссийта беза, аьнна.

Хьалхадоаккх, 2021-ча шера цхоалагӀа сентябре денз, Российски Федераци ишколашца лаьрххӀа патриотически кхетамбалара лард чоагӀъаьй. Стандарто нийсса аьлча, гражданско-патриотически, духовно-нравствени, эстетически, физически, къахьегама, экологически кхетам балар юкье доладеш да дешара. Цу тайпара луш болча кхетам таро хулийтаргья: дешархой даьхенцара безам совбаккха, Россее моттиг йовза, цунна исторически оагӀонаш дикагӀа йовза, цунна доазув довза.

«Сердало» газета коллективо хьаллоацаргба тӀем тӀа баха вай бӀухой

Газданаькъан Ахмад

ГалгӀай мехка Къаман Юкьарча «Сердало» газета коллективо хьаллоац, региона кулгалхочо, Келматанаькъан Махьмуд-Габлас аларах

хьакхелла «Мехка маьл» яха, вай тӀем тӀа бигача бӀухой дезалашта долча новкъостала вӀашагӀелла благотворительни акци.

Редакце журналисташа, тех-

нически оагӀорахьа къахьегаш болча болхлоша ГалгӀай Республика Къаман фонд дегӀайоалаяра, шоай цӀхан дийнахьара алапи дӀахьожадергда.

«ГалгӀай къам массаза а хиннад барт болаш, цӀхоагӀо йолаш,

тахана а иштта хила деза вай. Тахан, вай хӀаране декхар да — Донбас лораш Россее дӀахьош йолча лаьрххӀаца тӀема операце дакъалоацаш бола, вай бӀухой хьаллацар.

«Мехка маьл» яха акци хьал-

лацар, из хӀаране, ший лоӀаме гулакх да, цудухьа вайна ха дезаш да, шеко а йоацаш, вай республике из гулакх массане а хьаллоацаргдолга», — аьлар «Сердало» газета редактора Куркенанькъан Хаджжата.

ГалгӀайчен Шолжа-пхье гучадаьлар, урамий-наькъашкара кхоачам-боацараш

Берданаькъан Лорс

Рейдови мероприятеш дӀахьош болча доакъашхоша, Шолжа-пхье мэре викалашца, Госавтоинспекце болхлошца цхьана, наькъа болама кхерамзленна мах оттабир.

Къаьстта терко тӀаьхийтар ЖКХ хаттарех, шолжа мэре а госавтоинспекце а болхлоша, юртара аравоаллача моттиге урамашкара хьал тоаде дезаш хилара. Цига, тӀехьарча хана, дукха нах баха ховшаш ба. Цул совгӀа, укхаза керда гӀишло хиларца дувзаденна Поисково-Калхарваккхара йола колледж а хьаений, дукха ха йоацаш берий беш а хьальяьй, хьальеш латт ишкола.

Цудухьа чӀоагӀа лоархӀаьме да шахьара, цу давкъа тӀа наькъа болама кхерамзле, цига йоагӀача бесса хилар, из гӀашлошта санна, машенашца леларашта а эшаш да.

ТӀахьожам болх дӀабихьачул тӀехьагӀа лархӀар: Грузинская, Аланская урамашка йоагӀаш йола наькъа знаках оттае, гӀашлошта лархӀа йола наькъа такилга моттигаш кийчье, наькъа йистош цӀенье.

«ГӀоазот кашамашка» капитални ремонт е лархӀад

БӀархой Муслим

«Назрань-шахьаре, «ГӀоазот кашамаш» оалача Мемориала кашамашка, Пригородни районе гӀалгӀашка кьизал енача хана бейна 600 саг воаллача, лостам а баь капитални ремонт а яь балхаш дӀадахьа лархӀад.

ГалгӀай Республика дегӀаяра йолча, Къаман фондера хьахьождаь ахча, дӀадохийтаргда дерригача кашамашка лостам беш. Цига капитални ремонт е аьнна хьалхадаьккхар ГалгӀай Республика Кулгалхочо. Ламаз ду цӀа, ламаз эца моттиг-тоаергья, хӀаьта дӀачувоала моттиги, кашамашта юкьера такилгаши

тоадеш, кердадохаш бола болх бергба.

Мемориальни кашамашта наькъал дехьа, машенаш Ӏоотгаю моттиг ергья, гӀашлошта наькъал дехьа бовла моттигаш ергья, иштта дӀайогӀаргья 200 совгӀа гаьнаш, мемориала гонахьара доазув баьццара дерзадергда», —

аьнна хоам бир «Сердало» газетага, шахьара администраце.

Мэре болхлоша яхачох, капитални ремонт еча хана, мемориала уллув, хӀанзарчоа аьнна, Ӏадатех йола кухни хьаелларгья, бейнарашта маьл кхайкабеш нах гуллуча хана, царна лархӀа хургӀолаш.

Шахьара Денна хетаяь мероприятеш дӀайихьар Назранерча ишколашка

БӀархой Муслим

«Викторинаш, дикагӀа долча суртий конкурсах, «Са шахьар Назрань» яхача темах йола сочинени, иштта кхы дукха а

болх бар дӀабихьар.

Назрань-шахьара администраце, ший аргӀах, кхыча жюре доакъашхошца, тайп-тайпарча конкурсай толамашка хьожаш

болх дӀабихьар, цар иштта котбаьнарашта кубкаш, грамоташ, совгӀаташ — делар», — аьлар «Сердало» газетага, шахьара администраце пресс-служба.

«Тов бетта вурийтлагӀа

дийнахьа, шахьара кхыйолча ишколашкара бераш а дакъа лоацаш хургда, Назрань-шахьара Ди дездеш, иштта дӀахьоргья цӀайна хетаяь мероприятеш», — аьлар мэре болхлоша.

ГалгIай единороссаша хьаллаьцар ерригроссе донорски акци

Газданаькъан Ахьмад

«Единая Россия» Кьонача гварде дIайолаяь россе блухой оагIув хьаллацара йола акци, ГалгIайче а дика хеташ тIаййцар.

ГалгIай единороссаш, хьалхарчарца бахар Республикански станце ций дIадала.

«Цу акце дакъа лаьцараш бар: моттигерча «Единая Россия» Магас-пхье парте отделене секретарь Албаканьякъан Артур, Шолжа районе парте отделене секретарь Йовлой Мухьмад, «МГЕР» регионални парте исполнительни комитета болхлой, волонтераш. Республикерча ций дIачуийдеча станце цIаькхаз а наьха могошал миштий хьажар, анкета а оттайир шоай могошал миштий яз деш цу тIа», — аьлар «Сердало» газетага, «Единая

Россия» парте ГалгIай регионални отделене пресс-служба.

«Со хьалхара дIачулуш вац

донорски ций. Из беррига болх дIахьош дIалоацар, цхьа сахьат ха мара яц. Сона хет, къаьстга вай да цу тайпара

масала гойта дезар», — аьлар «МГЕР» ВОО регионални отделене кулгалхочо Гоамакор-танаькъан Мустафас.

РФ субъекташта, тIехьар тIа, 29 млрд сом хьожадергда кхьа шерагара ворхI шу даллалца долча берашта лаьрхIа

Султыгнаькъан Йоакъап

Россе Правительства тIехьар тIа 29 млрд сом ахча хьожаду субъекташта кхьа шерагара ворхI шу даллалца ха яьннача берашта, аьлар РФ премьер-министра Мишустин Михаила ше заседани дIахьоча хана.

«Правительства, дIахо а, бераш долча дезалашта новкъостал дергдолаш я. Президента аларха хIара бетта, кхо шу даьннача берашта ворхI шу даллалца, новкъостал дергда таро йоацача дезалашта. Тахан, цу гIулакха лаьрхIа 29 млрд хьожадергда.

Из юкье а лоацаш, деррига а федеральни бюджетера цу тайпарча лоархIамеча гIулакха аьнна, 300 млрд сом хьадейтад», — аьлар цо.

Премьер-министра белгалдир, лаьрхIа йола терко лоаттае еза таро йоацача наха.

«ХьалхагIа кхоалагIа бера лаьрхIа, хIара бетта луш долча пособена 74 млрд дIадахийтадар. ХIаьта, карарча шера, цу тайпара луш дола пособеш кхьа а дукхагIа хургдолаш 6 млрд сом дукхагIа дIахьождаьд», — аьлар Мишустина.

Цо иштта белгалдир, ший ханнахьа из ахча дезалашка дIакахийтар а цунна тIахьожам лоаттабар а, мел лоархIаме да.

Эксперташа яхачох, тахан Россе бахача дукхача дезалла цунах доккха новкъостал хул. ХIаьта, Кьилбаседа-Кавказа регионашка цу тайпара дезал къаьстга дукхагIа хул, царна из, геттара а эшаш дола новкъостал да.

Оалкамарча культура Цен кхетамца кхедеш долча берашта «Даь сурт» яха мастер-класс ялар

Газданаькъан Ахьмад

Дог гIоздаьнна а бехктокхаме а дар дIадаха кIиранди, Оалкамарча культура Цен кхетамца кхедеш долча берашта. Оалкам улл Шолжа района эггара хозагIа йолча моттиге. Бераша шоашта гучча бессара диллар шоай даь сурт. Цу дийнахьа культура Цено вIашагIелла мастер-класс, иштта цIи йолаш а яр — «Даь сурт».

«Халкъашта юкьера даь Ди белгалду, укх деррига дунен тIа хьаййача 50 мехка, бакьда Россе гIолла из керда дез деш да, дIадахача шера денз.

Цунна маан — даьшта, цар

шоай дезал кхедарах баркал алар да. Ховш да даьша а наноша санна, доккха дакъалоац дезал кхедара. Укхача еннача мастер-классо берашта таро ялар, традицех доаца сурташ дакха, шоай кулгашца малагIа начIал да хьагойта. Цу хана чIоагIа лоархIаме да кулгговзал йовза а карагIдоалар го а. Къаьстга лоархIаме дар да, цу дийнахьа бераша шоай даьшта, шоай кулгашца хьадаь Даь сурт дала йиш хилар. Цар таронаш йоаржае а, дезалцара безам совбаккха а вай декхар да», — аьлар «Сердало» газетага, Оалкамарча культура Цен кулгалхочо ГIарбакханаькъан Мадинас.

ГалгIайчен судебни приставаша вIашагIделлар «дIайха така»

Берданаькъан Лорс

ГалгIай Республикае ГIолла йолча, судебни приставай Федеральни служба урхалено хоам бир «Сердало» газетага, УФССП балхаца дувзадена мобилизаце хаттарашта жоп далара дола, «дIайхача така» болх вIашагIболларах. Хьалхарча аргIах из дувзадена да, тIем тIа бегахча наха духьалара исполнительни болх нийса дIабахьарца.

Цунах бола хоам, ма барра, ха йиш я региона бахархой укх телефонах: 8 (8734) 55-05-46; 8 (8734) 55-19-81. Телефонашца луш долча хаттарашта жоп луш йола ха я Iуйрана ийс сахьат даьлча денз 18:00 ха яллалца. Уж хаттараш де йиш я тIем тIа баха безараша, иштта тIем тIа тIахьехаш бараша, е дезала юкьера наха, е цунах хоам ха безам болча наха.

ГалгIай Республикае ГIолла йолча УФССП хоам бу, иштта, вай мехка долаш долча законах, судебни пристав-исполнитель бокьо йолаш ва, Россе Герзах дизача низа мугIарашка служба дIахьош волча саго дехе, исполнительни гIулакх юхасоцаде.

ГалгIайче саг ве дагахьа даь хатар нийсделар

Муса Алоев

Селхан, Назранерча культура ЦIагIа саг ве дагахьа хатар дир аьнна хоам баьбар, «Сердало» газетага, из гIулакх дикка довзаш волча саго.

«Бийсанна, тов бетта ялхайтлагIа дийнахьа Назранерча культура ЦIагIа, саг ве дагахьа зулам дир. Зуламхочо кхозза сага герз техар. Лозаваь саг реанимационни отделене Iочувигар», — хоам бу тхоца кьамаьлдаьчо.

Карарча хана, из гIулакх тохкаш бола болх дIахьош ба, даь зулам тахкара, масса бола низ оарцагIа баькхаб.

Волонтераша дийцар сунжерча студенташца регионера наркомане хьал

Берданаькъан Лорс

«Лайф по-трезвому» благотворительни проекта чубоагIача лоIамхоша республика деша багIача кагийбарашца, регионе ГIолла наркомани яржара хьал дувцаш болх дIахьоргба.

Укх наькъа, из гIулакх хьалхадаьккха вола, Евкуранаькъан Расул ший нигатах бола нах а

ийца Шолжа-шахьара архитектура, реинжиниринга Колледже деша багIа кагийбараш болча ваха хилар.

Цар цига дийцар, таханарча денга кхоачаш, республике ГIолла наркоманеца дувзадена хьал хьайцача, из мишта латт, иштта дIахо йодача хана из хьал тоадара дича бакьахьа дар малагIа да тохкаш дола кьамаьл а хилар цар.

Кьамаьл деча юкьа цига хиннача дешархой таро яр, шоашта хеташ долча хаттарех дар ха а, иштта дIахо де дезар довзара малагIа никь хьалаца беа ха а.

Цу тайпара, хаттар-жоп оалача кепара, вIашагIелла яр из кхетаче.

Организатораша цига вийхавар «Наследие» яхача реабилитационни центра кулгалхо, Малсаганаькъан Шахбу-

лат. Цунна дика хов, цу наькъа тIа баьннача кагийбарашта малагIа зе хул цар вахаре, духа ба вайна хIанз кагийбараш-деррига миштад ха деза яхараш.

Цудухьа, цкьа цунна тIехьаваьнначунна кхы нийса-ча новкьа вала магац, циггара дIадолалу цун ираз довш дола вахар.

ГалгIайчен юнармейцаш кийчлуш ба «Юнармия и спорт» фестивале дакьа лаца

ГIазданаькъан Ахьмад

ГалгIай юнармейцаш кийчлуш ба, спортивни даькъа тIа шоашта карагIдоалар гойта. Уж хургба, «Юнармия в спорте-2022», фести-

вала доакьашхой. Цига котало яккхара аьнна, яхьашка баьннаб уж. Спортивни фестиваль дIахьоргьа Шолжа-шахьаре, Дьякова цIерагIа стадионе.

«Цига лаьрххIа дола цIай хьаделла лаьрхIа ба, спортивни шоу, спорта легендашта карагIдоалар гойташ, иштта цига лургьа мастер-классаш. Футболах, баскетболах, волейболах долча — ловзараш-

ка дакьа лоацаш хургба доакьашхой, иштта чоалханерча хьалашка дIахьош йола яхьаш а хургьа цу юкье», — аьлар «Сердало» газетага, моттигерча правительства пресс-служба.

ГалгӀайчен дешареи Илманеи Министерства кулгалхо дакъа лоцаш я, Ерригроссе даъ-наъна форуме

ГӀазданаъкъан Ахьмад

ка викалаш.

ГалгӀайчен дешареи Илманеи министр, ГалгӀайчен Правительства вице-премьер Боканаъкъан Аьсет дакъа лоцаш я Ерригроссе даъ-наъна форуме, цига гулбеннабар Россе мас-сайолча мийингашкара баъх-

Царна юкъе бар: даъй-ноаной комитета викалаш, пачча-хьалкхен кагийбарий политика маъхалъаккхара дешара урхале лелаеш бола лаьдала органий викалаш. Форум хьайиллар Россе дешара министра Кравцов Сергея, кагийба-

рий Гулакхах йолча Федеральни агенства кулгалхочо Разуваева Ксенияс.

«Пленарни заседани дахьош, кхетамбалара программа маъхалъоаккхаш дола хаттараш а дийцар. Цу кхетаче иштта, дувца отгадаьча хаттарех дар къаман культура махбараш лорадара оагӀорахьа эшаш

бола кхетам балар, духовно-нравственни оагӀорахьа ца хаддаш кагийбарашта луш бола кхетам лакха лоаттабе безарах. Россе дешара министра белгалдаьчча бесса, тахан дешара система хьалхашка латта декхарах бехтокхаме хила везаш да. Цкъа дале берах саг хьавеш йола ха я царна хьалхашка лат-

тар. ШоллагӀа дале — луш бола кхетам лакха дикал йолаш хила беза. ХӀаьта кхоалагӀа дар — хоамий оагӀонаш дегӀайоалаяр. Уж еррига оагӀонаш лоархӀаме а я ца хилча яргӀоацарех а я, хӀана аьлча, дешара система даьшта-ноаношта ийилла хила еза», — аьлар «Сердало» газетата, Боканаъкъан Аьсета.

ГалгӀайчен ишколашка лакхерча классашка багӀараш «Код будущего» проекта доакъашхой хургба

ГӀазданаъкъан Ахьмад

ГалгӀайчен ишколай лакхерча классашка дешаш дола бераш, «Код будущего», программироване мах боацаш йола курсаш йоахаргья. Цига дакъа лаца безам бараш, эзарнел совгӀа саг ва. Дешар дӀахьоргда шин шера, из дийша даьлча царна лургда сертификаташ.

«Курсашта юкъе доагӀа дешара дий дакъа, цо дӀалоацаргда 36 сахьат. Бераша кхетадеш хургда программироване меташ, иштта уж Юмалургба: сайтташ тахкара дола кердадараш довза, нейросетевой алгоритм йовзаргья, графикацара болх Юмабергба.

Иштта цар таро хургья, шоаш из дешар Юмадеча юкъа хургйола профессий харжа. ХӀара дешара дакъа истедаккхарца

доакъашхоша олимпиаде шоашта ховр гойтаргда. Коталоно таро лургья царна, дӀахо лакхара дешара кхуврчашка отгача хана, тӀехьар тӀа баллаш хилий-

та», — аьлар «Сердало» газетата, «Код будущего» проекта регионални координатора Баденаъкъан Адама.

ГалгӀайче даъна гӀод техад бер харцахьа леларах

Берданаъкъан Лорс

Илдарха-ГӀала мэрена чуйоагӀаш йолча, муниципальни дакъа тӀарча кхелетанзабарий бокьонаш лораяра йолча, коммиссе аргӀанара заседани дӀайихьар.

Цига бокьонах дувцаш дар да, бераш аьрдагӀа лелаш хилар санна, цар даьша царна дӀа ца луча кхетамах а, бакь-да укх наькъа дас-нанас деш дола гӀалаташ дар белгалдеш хиннараш.

Малсагананъкъан Иналука кулгал а деш, иштта кхелетанзабарий Гулакха йолча, тӀахьожам лелабеча структурай викалаш а дакъа лоацаш дӀайихьар совещани.

Дуккхача шоай даъ-наъна, берашта кхетам балара бокьонаш лора ца ерашта, мас-секх хьалха а, ца деш юкъе дитар, бехтокхаме оттабеш бола болх бар царца дӀабихьар.

Иштта коммиссе доакъашхоша лаьрхӀар, даьшта-ноаношта хьалхадаьккха а ца леш, царгара хьадехаш хила веза гӀод тохарца аьнна. Цу мочарна лаьрхӀа гӀод кхы доккха деце а (500сом), цо берий даъ-наъна терко тӀаозаргья даьча зуламан уйла ейташ.

ГалгIайче, Назрань-шахьаре, молаш дола хий хьатIадара Iалашо яьй

БIархой Муслим

ГалгIайче, Назрань-шахьара мэре дукхаза вIаштардаьча цIеношка бахача наха молаш дола хий вIаштIехьдаьккхад, хий цьхайолча хана хьа цадоегIаш хиларах, аьлар «Сердало» газетига, муниципалитета администратце.

«Шоашта могоар деш ба трансформатор болх бе дIаболабеш, хий хургдола болх кердабоаккхаш.

ХIанз укх сахьте, техника, № 17 йолча цIен даькьа тIа латт, Новая урамах», — аьлар шахьара администраце пресс-служба.

ХьалхагIа Назрань администратце хоам баьбар, МРСК оагIорахьа дIаьвош балхаш хиларца дувзаденна 18.10.2022 шера, Гуйрийна бархI сахьат даьлча денз, сайранна пхи сахьат даллалца йолча хана, электроэнерги дIайоаяь хиларах «Юбилейный» районе (105 массив) хий хургдац, аьнна.

ЖКХ — банкрот я аьнна оттадир энергетикаша

Берданаькъан Лорс

ГалгIай Республика вахаракмунальни боахама (ЖКХ) предприятиеш, эггара, региона энергосистема халагIа ярех я.

Юкьара хьаййцача «коммунальщикаша» дIа ца луш дисса ахча 2022-ча шера, агIой бетта цьхоалагIча денга кхоачаш 2,2 млрд сом да. Цунах 1,6 млрд дIадала дезар я «Ингушрегионводоканал» ГУП. Духхьала ер шу дIадоладелча денза цунна декхар хьайайнад 319 млн сом.

Декхар доаллача предприятие, карарча шера, бархI бетта энергоресурсах бала беа мах дагар ма бу хул: шин шера бархI бетта (2020-ча шера мо-

ажола бетта денз) цкьа декхар дIаденнадац цьхан сома маьха а. Цул совгIа, йоккхагIа йолча мах дIа ца луча ЖКХ 2019-ча шера декабрь бетта дIачуденнар ши эзар сом да.

«Ингушрегионводоканала» ший ханнахьа дебиторски декхар хьалургдолаш «Россети Северный Кавказа» шийна могоар ду. ДукхагIа дола боахамаш болх юха соцабе йиш йоацарех да. Цудухьа, из бахьан долаш, царна декхар хьа ца даларах доагIаш дола талазар де таро хилац. «Ингушэнерго» филиала говзанчаша леах бола цьхань ба — цу моча декхар доаллача боахамашта лоаттаеш йола газ лаьгIа хилийтар.

Цу тайпара, «Ингушреги-

онводоканал» ГУП банкрот я, аьнна оттаяь, 2022-ча шера 13-ча июле денз цунна кога метта дикагIа яр лохаш латташ бола боахам ба из.

«Ший ханнахьа йоагаяча электроэнергех доагIаш дола ахча хьадаларах тийша я ерригача республике гIолла йола электроснабжени.

АргIанара еш йола ремонт, оборудованена кулг тохар, модернизаци, керда гIишло хьальяр — сетевой комплексо дика болх бара дола тешал да из, цудухьа йоагаяча электроэнергех хьачулуш дола ахча дIадодаш ба из болх, из тоаш ца хиларо юхасоцаду дукха балхаш. Цу тайпара юкьедоал электроснабженена нийслуш

дола кхоачамбоацараш. Масала, 1,6 млрд сом хилча тха таро хургьяр тийшьеьнна энергокомплекс тоае а из болх керда баккха а. Цунах боагIаш бола мах хьалуш ца хиларах, декхар доаллаш дола боахамаш шоаш бе беа болх лерттIа хьа ца барах тхо, тахан, юкье дита дезаш хул цу тайпара балхаш, уж дIахо а иштта дуссаргда, цар шоашка доаллаш дола декхар хьаденна даллалца.

Из дIахо йодача хана республика социально-экономически дегIайоаяяра деш да», — аьлар «Ингушэнерго» филиала декхараш кхоачашдеш волча, ТIоаршхой Рамазана.

ГалгIайчен шин шахьаре тешшаме оборудовани оттаяьй электроснабжени хургйолаш

Берданаькъан Лорс

«Россети Северный Кавказ» говзанчаш, «Юго-Западная» 110/10 кВ подстанции оборудовани тоаеш хинна болх чакхьабккха баьлар.

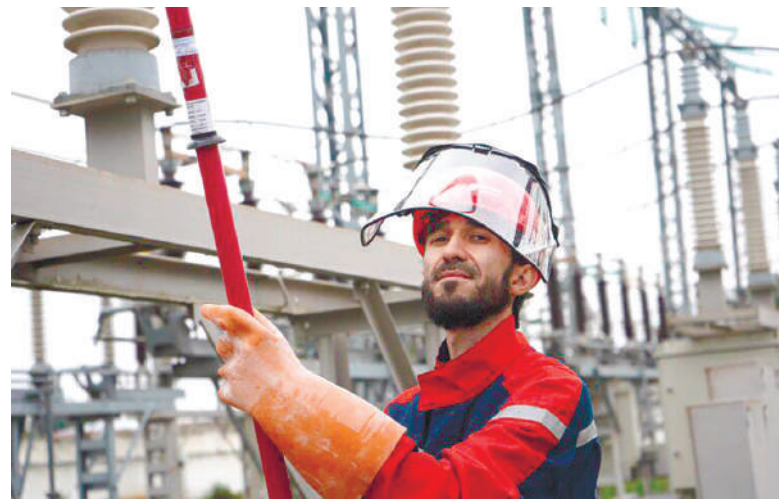
Из болх дIабахьара а, иштта энергообъекте де дезаш дола балхаш дара а, аьнна хьахьо-

жадаь 2 млн сом да.

«Юго-Западный» оалача керттара энерги луча центр Iалашьо ГалгIай Республика ши шахьар — Магас, Назрань. Цо лерттIа болх беш хиларах тийша да республика 50 эзар сага электроэнерги йоагIача боараме хилийтар, цул совгIа, цига чубоагIаш социальни лоархIаме 30 урхален болх а ба.

«Ингушэнерго» филиала энергетикаша даьттаца лелаеш йола выключатель хийцар элегазови яр дIа а оттаяь. Из дуккха а дикагIа я, кхераме а яц, лоталургйолаш а яц, массекхаза дукхагIа энергообъекте кхерамзленна Iалашо е таро лу цо. Из доацаш а даьтта чудутташ йолчарел дуккха а тешамерIа а, иштта зIамагIа а я из.

«Масса йолча оагIонгахьа диллача, цунга дIадодаш дар зехьа довш хилацар. Цудухьа говзанчаша деррига а дIа а лаьрхIа 30 шера болх бе йиш йолаш йола керда выключателаш оттайир. Лакха технологи йола оборудованеш хувца таро хиларо хьагойт производства керда декхараш мишта кхоачашду-массехк дикагIа а сихагIа а уж кхоачашде таронаш я таханара технологи юкьеьлча. ХIаьта вай газ йоагаерашта-м

из хIаьтте а электроснабжени тешшаме дикал йолаш хилара бахьан да», — аьлар «Ингушэнерго» филиала кулгалхочо ТIоаршхой Рамазана.

Заман халагIча хьалашка, болх беча хана оборудовани кийча йий хьожаш хилар говзанчаш.

Дукха низ тIабахийта беа ача хьале оборудовани болх бе безаш хуле, оатхалаш мугIарера араяргйоацаш, из дозал лоалуш хургий а тахар, иштта гонахьара хьатIаььнна йоархIаш дIайоахаш бола болх бир цар.

Тюй-Юртарча Зламагича классашка дагга бераш, Галггайчен мохктохкама музее хилар

Газданаькъан Ахьмад

Тюй-Юртарча №1 йолча ишколе даггаш дола лохерча классашка бераш даха хилар Малсаганаькъан Х. Т. церагича мехктохкама паччахьалкхен музее экскурсе. Хьамсарча мехка, даяхача ханара истори довза а го а таро хилар цар.

Берашта боккхача безамца яйзар музее-ра хамаш, цар теркамца ладийгар экскурсоводаша: Шоанархой Саидас, Гойганаькъан Розас, Галай Танзилас дувца-чунга.

«Дешархочунна музее водаш чоагга хоза хетт, цига дукха тайп-тайпара дика уйлаш яхь цо. Кхы селлара, хгара музее долла улг деша ца отте а, дгара-юха волавелча кхоачам болаш хул цига. Царна чуйос уйла-кьувса меттел укх тайпара улг пенах доаллаш хилча мишта хургдар хьогг, аьле. Цу тайпара тайп-тайпара уйлаш чуйоссарца кердадараш а хьэц цар», — аьлар мохктохкама музее кулгалхочо Саганаькъан Мухьмада.

Галггай ТЮЗО хьажархой гадбуг ший кердача балхашца

Коазой Мадина

Ер бутт дгарабелча денз, Кьонача хьажархочун Галггайчен Театра, ший кердача спектаклашца гадбуг хьажархой.

Дадахача кира коллективо гойтар «Говорящий кувшин». Оршотдийнахьа денз го таро хургья, «Красный бунт» яха спектакль, из оттаяьб Хамчанаькъан А. пьесах.

Укх деношка театра зале хиннаб: дукха, дешара кхувчашка багга студенташ, дешархой, тайп-тайпара ха яьнна нах.

Масала, «Красный бунт» хьажар Назранерча №15 йолча берий, кагийбарий кхоллама Республикански центра дешархой. Тахан зале ба: Насар-Кертерча №6 йолча Юкьерча ишкола дешархой, иштга Илдарха-Гала №1 йолча Юкьерча ишкола дешархой.

Спектакле гойтача сюжетах

а, берашта цунах фу хийттар а дийцар ТЮЗОа пресс-секретара Парггаланаькъан Марианнас.

«Гаьнарча моттиге хиннача паччахьалкхене хинна вахар да, дукхагга спектакле дувцар. Керттера роль ловзаер ва Тутайнаькъан Хизар. Тийша болх боаллача цун веший роль ловзаю Гатенаькъан Анзора. Аьлах паччахьа хургвоацаш, цун даь — вошас (Цьхорой Азамата) ший гулакхашта юкьеваккх молхаш еш вола саг

(абенаькъан Мухьмад), иштга паччахьа дарже вала гертташ волчо цихолг хьахулийт цо.

Бакьда, юххера а дикадари нийсадари котдоал, даь воша Саламандр а, молхаш еш вар а цихолгаш хиле бусс.

Бераш чоагга хоза хеташ хьожаш хул цу спектакла. Из истеяьлча а дгара-юха къаста сих ца луш, шоайла дгара-юха дувц цар цига хиннар», — аьлар Парггаланаькъан Марианнас.

Керда цераш гучаялар

Хгара денна тоалуш дгарагггда вай литературан хьал, цу наькъ тгга хьинаре кьахьегараш мел болча хана

Пхьаранаькъан Руслан, Понганаькъан Марем, Мершканаькъан Султан, Бохтаранаькъан Зина — цу авторий цераш галггай литература юкье йихьар укх шера библиотечни проекто. Кьаман библиотекко кхеллача «Поэзен библиотека» яхача проекте арадаьлар цар говза йоазош. Из беркате проект вгашаггеллай 2001-ча шера, литературе кьахьега ловш болча наха гго де, галггай литература уж дабовзийта дагахьа. Кепатоха библиотеке хьачуяйта произведене ш геттара чоагга кьахьегаш хьахоржар ва ший болх дика бовза редактор, йоазонхой Союз кулгалду Ноакьастхой Хаваж. Произведеш тоаеш, цьаьцадараш юкьерадоахаш ше дгарахьш бола болх автораца бувзам болаш, цун уйлаш, произведенеца цун ала безам бар доха ца деш дгарахь цо. Проекта юкье яха дукхагга аьттув бараш, галггай меттала язьяь произведене ш я. Хгана аьлча, тахан латгача хьале, наьна меттала кьахьегаш бола йо-

азонхой геттара чоагга эш вай литературе.

ЮНЕСКО дгарабелча тохкамо белгалду, вай мотт дгарабала кхерам болча метташта юкье латгалга. Цу проекта юкье йихьар, бахархашта геттара безабеннача авторий байташ. Кьаман библиотекко байтий гулламаш арахийцача поэттех ба: Гаьгенаькъан Гирихан, Хьоашалганаькъан Гаьла, Льянанаькъан Микаьил, Горчхананаькъан Бадрудин, Чахкенаькъан Юсап, иштга, кхьбола йоазонхой. «Поэзен библиотеке» гголла чакхдаьннад литератураца бувзам лелаберий дегашка чубийша: Дударанаькъан Макка, Албохчанаькъан Зайнап, Оздой Пятгамат, Новразанаькъан Макка, Газданаькъан Аьсет, Мартазанаькъан Муса, Оздой Р. Цераш ювца этгача кхы а дуккха я. Библиотечне проекте гголла дуне дайзар, Кьаман библиотека пресс-секретарь йолча Коазой I. байташта.

Техьарча шерашка эрсий литературе ййиза моттиг

дгарабелца латт цун произведене ш. Уж юкье яхай «Галггай лира», Россе кьамий таханарча литературан антологи яхача книжкашта. Укх шера, Коазой Иашат йихьар «Местоимения» яхача проекте дакьа лаца. Дуккхача Российски автораца дакьа лоацаш хиннача проекте дикагггарех я аьнна хержар Коазой Иашата байташ. Эрсий галггайи меттала шин книжка тгга араьлар уж. «Мохк соца ба» яхача цун гуллама эрсий меттала доаккхаш таржам дир цихезача эрсий йоазонхочо, Россе эггара дикагга лоархлаш волча таржамхочо, 40 книжка автор волаш, дуккхача литературни преми лауреат хиннача Латынин В. М. 2022-ча шера «Местоимения» яхача проекте арадаьннача книжкай презентаци хилар Москве, Ставрополе. Литератураца хьоашал леладеча наха лакхача безамца тггайцар уж белхаш. Литературни вахаре лакха лоархлал бола из гулакх ший хила доаггггача дагга тгга дгарагггда вай ре-

спублике. Кхоллама наькъа тгга кьахьегараша дезаденна тггаэцаргхиларах шеко яц Коазой Иашата книжка. Цу белхо дика майрабоахаргга, шоай произведене ш дунен дгараггггарийта лоархлал ца беш багггараш. Кьаман библиотекан налараш цу наха масахана йийла латт. Начлал долча сага гго дергда ший хьалхара книжка арадаккха, литературни вахаре цун цгга ййиза дгараггггарийта. Вай кьаман эш тахан говза йоазонхой, Россе литературе шоай цераш дгараггггарийтаргггараш. Проекте дакьа лоацаш ха дезараш довзаргда сайте латгача адресах: e-mail: nbri.yandex.ru

Тел./факс приемная 8 (8734)72-13-39

Официальный сайт: www.nbri.ru (нбри. рф) Ший произведене ш яхьаш библиотеке хьава ловш волчунга хьеж укх адресах: 386203 Галггай Республика, Шолжа район, Шолжа-пхье, Луначарско-го,106.

Гажарий-Юрта дукха нах лела урамаш вIашагIкхеташ йолча моттиге кхерамзленна Iалашо яьй

Гаьлаханаькъан Адам

Г I а ж а р и й - Ю р т а р а М и р а , П е р в о м а й с к а я у р а м а ш м о т т и г е р ч а I а ь д а л а д а г а й о х к а ш я р . С о в д у к х а ц и г а м а ш е н а ш л е л а ш х и л а р б а х ь а н д о л а ш , д а и м а н а ь к ь а ш д и з а х у л а р , д I а - ю х а в о д а ш х и л ч а и з I а т к ь а ш а д а р , к ь а ь с т т а ю р т а ю к ь е и з х и л а р а х .

Къаьстта дукха транспорт хьаIовш йола ха, Iуйрана яр. Цига керттера новкъале еш дола бахьан дар, цу шинна а урамах Iобилла асфальт хиларах, машенашца водачунна массаза а таро хилацар, хьалхагIа е тIехьагIа ваха везар малагIа ва ха. Цу тайпара, ДТП хулар цу моттиге каст-кастта.

Гажарий-Юрта администраце кулгалхочо Чакиев Аслана яхачох, къаьстта цу урамашка нийслора дукхагIдола кхоачамбоацараш цхьацца долча бахьанех: укхаз а мах беш йола моттигаш а культура ЦIа а да.

Дукха ха яр Мира, Первомайское оала урамаш вIашагIкхеташ моттиге светофор йолла еза ха хьатIакхьаьча. Бакьда, моттигерча администраце кулгалхочо яхачох, цунга дIадодаш дукха ахча дар, юрта бюджетта чоташ из е таро яцар.

Из хаттар кхоачашде новкъостал дехаш уж баха хилар республика автотора Министерства кулгалхо Хаматхананаькъан Батыр волча. Цо, дукха ца гоадеш, жоп делар цар дехара. Цу тайпара, хIанз эггара дукхагIа нах лелача моттиге светофор IоегIай. ХIанз, укх юрта, уж ший я. Хьалхарчо Гажарий-Юртарча №3 йолча ишколе ухача берашта, кхерамзлен Iалашо ю.

Шолже хьалъе йолаяьй «Хьаькъале спортивни майда»

Берданаькъан Лорс

Шолже хьалъергья Хьаькъале спортивни майда, «Спорт-норма жизни» федерални проекта чуйоагIаш йолча «Демография» къаман проектах. Из хургья Менделеева урамах, хьалхарча Шолжа лицае уллув.

Говзанчаш, укх бетта, гишлон балхаш дIадахьа болабеннаб. Хургйолча гишлонна лаьрхIа кIалара лаьтта нийсдаьд жIагIа а хьарца, лаьрхIача виброкаткаца Iо а тоIадаь. ХIанз цу лакхехьа асфальт Iобилла

мара беац. Из болх а, укх дешошка йистебоаккхаргба.

Спортивни майдан тIа беговой дорожкаш хургда йиь моттиге, волейболах, баскетболах, футболах — ловза моттигаш хургья, дукха араара тренажераш а хургья. Цул совгIа, воркаута лаьрхIа йола комплекс а оттаергья.

Спорткомплекс хьалъаро — доккха дакъа юкъедахь объектий инфраструктура дегIайоалаяра, цига дакъа лаца йиш хургья, спортивни занятеш дIаяхьарца шоай могошал тоае ловш болча наьха.

Наьсар-Керте воркаута лаьрхIа майда яьй

Берданаькъан Лорс

Цхьабкха спортивни майда хьалйир, воркаута лаьрхIа, ГалгIайче. Из совгIата еннаяр, «Спортмастер» яхача, спортивни гIирс бохкач тика сетеша. Из ший массахана долча дресах хургйолаш я хIанзчул тIехьагIа.

Пхе спорткомплексех, хIанз, тIехьара яр Наьсар-Керте от-

тайр. Из эггара дукхагIа нах лелача юртарча моттиге я, шийна наьха теркам тIаозаш а я, укхаз а Iолла тIехвоалачунна безам тIагIоргба, шийна фу карагIдоал хьажа.

Комплекс тIалатташ дола доазув асфальт билла кийчдаьд, цул совгIа, лакхегIолла бохийташ бола хьамча оаса а дикал йолаш баьб. Из майда Iооттаяра тIадуллаш хинна декхар дар, из оттаечо, шийгара дIадодаш дар

Iалашдергдолаш.

«Наьсар-Керте из майда оттаярца тхо кхоачашъь доал «Поколение Спортмастер» яха проект вай республике Iолла маьхалъаккхар. Цу тайпара, ритейлераша новкъостал ду Россе кхьича регионашта а. ГалгIайче из акци дIаяхьар дувзадена дар, республика хьакхелла 30-шу дизарца, — аьлар кегийбарий Комитета викала Колой Саида.

СовгIата енна пхий спортплощадка оттае лаьрхIадар Шолже, цаI — Джайрахьа районе, кхь а ший — Илдарха ГIалий тIа. Иштта нийсделар, ГалгIайче «Спортмастеро» царех цаI, эггара лакхагIча лоаме оттайир. Цу тайпара «Армхи» ЛОКА доазон тIа нийсделар из, моллагIвар а цига тренировкаш дIаяхьа йиш йолаш ва.

Галгйайче итгаш керда ишколалаш берий бешамаш хьалъеш латт

Газданаькъан Ахмад

32 юкъярча дешара ишколалаш, иштта цхьа ткъаьх берий бешамаш хьалъеш латт «Образование», «Демография» къаман проектах, цул совгIа, кхоачаш еш я «Сейсмика», «Стимул» федерально-целевой программаш, аьнна хоам бир «Сердало» газетата, региона Правительство.

Ткъо объект хьалъяра 1 млрд сом хьожде лаьрхIад, карарча шера.

«2022-ча шера, чантар бутт чакхалале, 12 объекта контракталаш чакхъяха а лерхI. Цу юкьейода юкъяра дешара кхоь урхале, бархI берий бешамаш, уж дIачуенна яргъя ер шу чакхдалалехьа», — аьлар тхоца къамаьлдаьчо.

Эбарг-Юрта
Алхасте
юрташка
баханах
вIашагIкхий-
ттабар

Берданаькъан Лорс

Цар вIашагIкхетар
маIан дар, цу юрташ-
ка бахача наха, хьабе
болх ца хилар.

Наха хьалхадаяккхар, «4БРА» ООО тIабувха гIирс тегача фабрике балха отта таро я, аьнна. Из фабрика я Iаблий-Юрта.

Фабрике тегаш да хIара денна тIадувхаду барзкъаш, лаьрххIа бола гIирс, иштта заказчика оттадаьча декхарех тегаш бола, барзкъий гIирс.

«Предприятее къахьегам хьалаш да, мах боацаш буаш бола кхача а ба, цул совгIа, балха дIаюуха кхувлара мах боацаш транспорт я», — аьлар Шолжа района кулгалхочун декхараш кхоачаш деш волча, Йовлой Османна.

ШоллагIа дувца оттадаь дош дар, частични оалача мобилизацех лаьца.

Тема комиссара гулбеннарий хаттарашта жоп делар — малагIа нах ба мобилизацена юкье ца болхараш, фу де деза тIахьехаш дола каьхат хьадоагIе, мишта дIаязвала веза, ший лоIаме волаш, тIем тIа водаш вар.

Халкъа вахар дувца книжка

«Боадонгара» яха роман яздаь 55 шу дизад

Ирчакханаькъан Сали

Вайна массанена дика довзаш да Боазаркъанаькъан Идриса «Боадонгара» яха роман, цу тIа болх баь ваьннаваь йоазанхо 1967 шера, вешта аьлчанийсса 55 шу хьалха. Галгйай лоамашкара арабалале цар кхел мишта хиннай дика гу вайна вежарий Турсеи Гаракеи вахарах. Уж аькхе мишта ихаьб, дезал кхаба гIерташ; цар кхаш мел биркъе хиннад, дIадийна хIама догIа дийлхача догIо, тIаенача Имо Ю мишта кхихьад, бIаьхийча наха Гойтамара, Чаборза царца мишта кьийсад, кхы а массагIа да цу йоазонга гIола вайна довзар. Къаьстта а дог тохадойташ да, духка веза ши воша вIаший къастар, царех цаI туркий мехка ваха дIавахар, ший воI, хIаьтта Юдаь бер, вешийна а вита.

Дуккхача наха хестадаьд из книжка. «Сердало» газета редакце балха волаш, театровед хиннача Абаьданаькъан Бека из

нийсдеш хезад цона Толстой яздаьча «Война а мир» яхача романаца. ХIаьта профессора. филологически Илмай кандидата Дахкилганаькъан ИбрахIима яздаьд: «...И. Базоркин, бокьонца вола йоазанхо ше хиларца, нийсача наькъах гIоргвацар хьалхарча замах хинна хIамаш критически дийца а дийца Ийнаваларе. Йоазанхо, ший роман дегIайоалаш, массахана терко ю вахар овлангара хувца дезаш хилара. Цудухьа мегад йоазанхоца вахар диалектически дегIаахар хьокха, халкъа революционни кхетам дегIаухаш дIаоттар дувца. «Боадонгара» яхача романо гIалгйай литература дегIаахара боккхамул баьккхаб...»

Ховш ма хиллара йоазон керттера турпал Коло ва. Цун сурт-сибат тардаь да «Колой КIанти Сеска Солсеи», «Колой КIант» яхача оаламашка вувцача турпала сурт-сибатах. Вешта аьлча. цун кIийленга уллар багахувцама сюжет я. Цунгара хьаййцай Идриса кхеллача Колочо ший низ, эздел, денал, май-

рал яхараш санна йола оамалаш. Цул совгIа, Зорацара безама моттигаш а цхьадолча дакъе тара хеталу Сеска Солса йишийца Колой КIанта лаьцача гулакхах, леладаьча эзделах.

Таханарча дийнахьа романий лоархIам бовнза да, хIаьта а цхьацц моттигаш цу тIа хиннаецаре а мегаргъяр аьнна хеталу, масала, Колочо Насеца леляь хьарамленаш, молла леладаь бусалба дино мога ца ду хIамаш, иштта кхьдараш.

Роман духхьал книжка мужалта кIалха даьха ца Iеш, иштта театра сцена тIа а даннад. «Заманхо» яхача театра актIараша дийнабаьб цун турпалаш, шоаш оттаяьча спектаклаца. Дувцаш дола книжка цкъа арадаьнна Ийнадац. Полито-

лога, йоазанхо. журналиста Патанаькъан Йоакъана яхачо «1968 шера денз 9 арадаьннад из». Хетаргахьа, цул дукхагIа арадийнна а, цунъяр миссел тираж хинна а вай литературан юкье книжка дале тамаш я. Цох а ха йиш я, из мел дезаш, наха хетташ книжка да. Сона дуккхача байнаьб, республикал арахьа дIабахалехь, из книжка лехаш хинна нах. Шоаш болхаш йолча моттиге бахаш болча кхыча къамех болча наха совгIата дала дезар царна из.

Ала деза, со деша ваьгIаца шерашка а, романа тIара дакъа школе Юмадеш хиннилга, цунна таржам даьр вар Дахкилганаькъан ИбрахIим. Из таржам дика даь а наха дезалуш а дар.

Зуламашта сунт дийтта саг

Наьха бокъонаш лораеш, чакхваьннача полковниках лаьца

Гарчакханаькъан Сали

Дагаух д'адахача б'аьшерен 70-г'а шераш. Еригача Наьсаре шиь мара школа яцар цу хана. Цудухьа Наьсар-Керте хьалкхачалцеи заводской районерча канала т'а хьалт'аотталцеи йолча моттигашка даха бераш №1 йолча юкьерча школе ухар. Тахан цецвоал, уж миссел бераш цхьан школа тхов к'ал даьг'ад аьлча. Б'аьсти е гурахьа хала дацар дешархошта цига т'абахка, т'аьда ца хилча, шийла ца хилча. Бакъда т'ай низтк'ало хулар. Вай заман дешархой санна, машенашца хьакхулацар цу ханара бераш. Машенаш йолаш а наггахьа мара саг вацар. Цудухьа шийла яле, т'аьда яле, т'аш бахка безар, дешара моттиг йолча кхаччалца. Чу а иштта баха безар.

Товнаш санна цийенна басилгаш, ша мо шийла кулгаш долаш, хулар царех наоаг'вар, школе юкхача валале. Та а х'анзардар санна к'лаьда хилацар, моллаг'ича на'ара ко хьалаьцача, хьамча хьекхача санна д'ат'алоацар кулг, сов шийла долаш. П'алг'аша оолаш ма хиллара, ц'айза та дар цу хана хулаш хиннар. Цу шелалах Наьсарерча Н. Гикало ц'ераг'ича урама эггара гаьнаг'ла йолча м'ингера ваьле, школе кхача г'ерташ воаг'аш хулар Шоанайхой Ибрах'им. Из сол цхьа шу воккх'аг'ла вале а, тхо школе цхьан хана даьхкадар. Барх'лаг'ича д'ачудаьлча со «а» классе нийсвелар, из «б» классе дешаш вар. Цудухьа з'аьмига к'лаьнк волча хана денз, дагаваоаг'ла сона Ибрах'им. Массачанна велавенна, безаме к'лаьнк вар из. Бераш школе каст-каста в'ашаг'летар, цхьацц'а к'овсамаш доахаш. Бакъда, из юкье волаш, цу тайпара моттиг нийсвенна дагадаг'лац сона. Иштта эздий оамал йолаш, берашцара хьоашал дукха дезаш вар из школе мел яккхача хана.

Шоанайхой Тухана Ибрах'им ваь хиннав 1957 шера Казахстан Кустанайски областа Чеховка яхача юрта. Вай Сибрера ц'адоаг'ача шера ваьв ала а мегаргда цох. Бакъда цар дезал к'еззига т'ехьаг'ла баьннаб мехка. 1959 шера, к'лаьнка цхьа шу ах шу даьлча, х'анз шоаш бахача Гикало урам юкхоачалуча баха ховш уж. Хоза, барттайна дезал бар Саламий Туханеи Пхьилекъонгий т'аьлий Маремеи бараш. Тухан, мехках кхийт'ачул т'ехьаг'ла, «Назрановский» совхозе ха т'а волаш а иштта цхьацц'а кхь-

дола лаьттанца дувзаденна балхаш деш а, дезала нааг'ла т'адахьаш лийннав. Доахан леладе а дика кайоолаш хиннай цун. Ялх дезалхо, х'ама ца эшийташ, хьалкхеве атта дацар цу заман чухь к'баьстта а. Х'анз мо атта к'баьхьага, бизнес лелае аьтг'ув бацар. Дукх'аг'ла деш хиннараш лаьттанца дувзаденна хала балхаш дар. Х'аьта цун фусам-наьна Марема да Пхьилекъонгий Юрта юртда а хинна, сий долаш саг хиннав. «Дунен дешар дийша еце а, хьужаре деша яьг'ла, Къор'ла шаьра ховш, ламазмарха ц'ена долаш, саг яр тха нана. Ше яллалца йолча хана, Къор'ла дешаш чакхьаьлар из», - йоах Ибрах'има. Ши вошеи ши йишеи доккх'аг'ла долаш, дезале пхелаг'ла хиннав из, цул з'амаг'ла цхьаькха воша хиннав цар. Вешта аьлча, виь воли ши йоли хиннад Туханеи Маремеи кхедаьраш. Мичча беса кхебаь ца теш, наха накъабарг'болаш, бизза нах хург'болаш, кхебаьб цар цар уж. Эггара воккх'аг'вола Башир Наьсар-Кертерча ГУПа директор хилар. Шоллаг'ла Райхьант яр, хала хете а, карарча хана йоацаш я из. Ши-кхо шу да из д'аььнна. Марет кхоолаг'ла я, Буро т'ара еха юеча денз, ший дезалца Наьсаре ях'ийнай из. Кхоолаг'ла Жабраьил ва. Из дика возваьнна хет сона наьсархошта. Юахарганаькъан Гапура ц'ераг'ича «Электрострумент» завода ЖКХ, Наьсарерча пенсионни фонде к'баьхьаг'аш хиннав из. Ибрах'имал т'ехьа воаг'ла Дауд, из нотариусе болхбаь ва. Царех х'ларане, шоашта караенна моттиг, шоаех бола тешам боврг'боацача тайпара д'алаьй.

1965-ча шера деша вахав тхо шиь, лакхе аз хьоах'аьча школе. Ийс шера х'ара дийнахьа гуш, тхоайла зувш, в'аший к'амаьл доаг'аш, хулар тхо. Цхьа тамашийна оамал йолаш вар Ибрах'им. Мел эг'лазвах'а е цхьан х'амо саготдеш хиларах, из б'аргавайча воасталора моллаг'ла саг. Цу тайпара юхь-сибат, оаз, оамал Дала енна саг вар из, з'аьмига волча хана денз. Цо оолача х'амаха ца теша-м в'алла дага а дохарг'дацар. Цунца цхьан классе дешаш бар т'ехьаг'ла ц'ихеза хинна нах: «Сердало» газета керг'тера редактор, «Галг'айче» яхача ГТРК председатель хинна Б'арахой Мухьмад, Наьсарерча №3 йолча юкьерча школан физрук хинна Итананаькъан Мухьмад, кхьбараш. Школа яккх'а цхьа шу дисача заман чухь, ийс класс а яккх'а, Наьсарерча №2 йолча юкьерча школе

д'авахар из, итт класс цига йоаккхарг'йолаш.

Школа яккх'ача, Нохч-Палг'ай паччахьалкхен университетта филологически факультета к'амаан отделе не деша отта вода з'аьмига саг. Кхьча дешашца аьлча, эрсий мотт, литература; г'алг'ай мотт, литература хьаха лаьрх'ла вар из юхьх'анца.

«Шин экзаменах 4-аш ях'аяр аз. Кхоолаг'ла истори яр. Тахан а дагадоаг'ла сона «Куликовски т'ом» яхаш дар са дувца дезаш хиннар. Шиь отгаь, араваьккхар со. Дика кийчвеннавцар мотт сона се. Х'анз а т'ехьа новк'а да сона из, д'адувцаш ваг'лаше, шиь ют'аоттайир сона, - дагалувц цо уж ханаш. - Цигара араваьнна ц'аваоаг'аш, се ц'а мишта венав хацар сона. Воллах'ий-биллах'ий, се мишта а сенца а венав ма хацар сона. Х'анз а, из дагадоха велча, дагадохалац сона, се ц'ермашинаца, машинаца е г'аш вера. Ц'аоаг'ла новк'а хиннадар сона из».

Д'ахо фу дергда, яхаш, дукха уйла янзар цо. Цхьа кура-сонта боацаш нах бар цар ц'ар'лара хьа мел баьннараш, кхело шоашка хьакховдадаь моллаг'ла г'улакх леладе ховрг'долаш, цох кхоачам берг'болаш бар уж. Наьсарерча ГПТУ-14 оолача училище хиннай трактористийи комбайнерийи курсаш. Цига деша вода из. Ах шера дийшача, хьал-таро дика йоацандаь, нана могоаш йоацандаь, дукх'аг'бола вежарий-ийжарий деша баг'лаш боландаь, цигара хьа а ваьле, етта кирпичк еча заводе к'баьхьага вода. Цигарбар мел хала болх ба шуга дувца дезац аьнна хет сона, тха нана хилар цига балха цхьан юк'а, из болх сов хала болаш, дукха ганзар из цига. Бакъда Ибрах'им цу хана к'бона а низ болаш а хиннав; цул совг'ла, сона хеташ, цар тайпан саг вар цу юк'а завода хьаким а. «Цига ваха, из

болх бир аз, - йоах наьсархо, - т'аккх'а доаг'орах ваха к'баьхийгар, г'алг'ай болхача тайпара». Д'ахо Китайцарча доазон т'а уллача Забайкальски т'ема округе эскаре г'улакх а даь, дешарга кховда школа яккх'а пхи шу даьнначул т'ехьаг'ла мара в'ашт'ехьадалац. Эскаре волаш биь бутт баьккх'ача, взвода командиралла отгаву вай мехкахо. Старшина мара воаццаше, цунна т'адилла хиннар воккх'аг'волча лейтенанта г'улакх дар. Цу моттиго юха а хьаьх'окк, нах Ибрах'имах тешаш, моллаг'ла ц'енхашта болх цунга бала кийча хиннилга. «Эпсараш тоьаш бацар цига. Сай 28 сом алапи а долаш, цхьан шера ах шера взвода командир хилар со, - дагалувц цо. - Са кара хиннача наха юкье лакхара дешар дийша 8 саг вар».

Ц'аваоаг'аш старшина ях'а ц'и йолаш вар з'аьмига саг. Т'ема хьакимаша язъаь характеристика, деша е балха д'аьца моговеш дола тешал дар цунга. Ц'авена цхьа шу доаллаше, 1978-ча шера д'аваоал дезала да Саламий Тухан. Хьаннаг'ичо фуннаг'ла оале а, да д'аваьлча, саг цхьа оаг'ув боацаш вус. Шоллаг'бола оаг'ув нана я. Моллаг'ича х'аман хьалхле лелаеш вола ши саг ва уж. Уж д'абаьлча, цар мел хинна декхараш дезала ют'адувш. Атта г'улакх дац из. Х'аьта 1999 шера нана йоацаш а вус Ибрах'им. Ваг'ла йиш йолаш дацар этта хьал, цхьанна хьа балха ваха везаш дар. Цу хана г'лоръаьнна яр вайцига «Электрострумент» завод. Балха отта вахача, грузчикалла мара д'аьца тиганзар. Шийца эскаре хинна татре Абдурашидов Рашид волча Ульяновске ваха лаьрх'лар цо, цох фухха хуле а. Цу хана цу г'алий т'а Москверча Еригсоюзни юридически институтта филиала керте латташ вар вай мехкахо Боголанаькъан Хьамида Мухьмад.

Цига а доккх'а г'улакх кхача з'аьмигача сагага, трамвайно-троллейбусни парка 1-ча разрядах вола слесарь хул цох. Дукха ца говш, мехкарча МВД реформа е йолаю. Дикка айду алапи, хьалха 70 сом ийдаьчо х'анз 140 сом ийдора. Бакъда, балха д'аьцаш хилча, к'баьхьаг'аш хинначара, эскаре г'улакх деш хинначара дика тешал дезар. Иштта цо к'баьхийгача коллективо милице балха д'аьца моговеш а хила везар з'аьмига саг. Уж деррига к'аьх'аташ хиларал совг'ла, Ибрах'им г'аьле озаш, к'баракаь молаш вацар. Цо болх баьча парке иштта саг лаха хала дар. Цудухьа цигарча хьакимашта цо милице болх бича бак'аьх'а хийтар. В'алла дага хиннадацар цунна цига к'баьхьага. Ара т'ай 40-45 градус шелал йолаш, юхь йох'аьаяр ва мехкахо чун. Мух ч'аоаг'ла шийла хулаш хиннаб цигара. Даьллахь, укх шийлача подвала чу воаллачул дикаг'ла да-кх сона милице вахача, ц'ена болх а ма бий из, аьнна, раьза хилар Ибрах'им бокъонаш лораеч'а нахах д'акхета. Цул т'ехьаг'ла, 3-4 бутт балале милице д'аьйца, балха аравоал из. Цу т'а саца лаьрх'ла вацар хьинар дола наьсархо. Юридически институте деша ваха дагахьа, ялх бетта йолча кийчон отделе курсашка вода. Саг йоолаьнза вола из трампарка общежитие вахар. Милице балха вахача а, из моттиг ют цунга, хьо укх'аза вахаш хилча, зуламаш а к'еззигаг'ла хург'да, аьле. Къаракъ молаш, бокъонаш телхаеш хиннай цу чу бахача наха. Коменданта дика г'лонча а хиле д'аваода из. Ульяновскерча Ленински района ОВД 1400 милиционеро юкье цхьа воккх'а саги вай мехкахои мара старшина ц'и йолаш саг хиннавац. Цхьа бутт боаллаше, милице школе деша вохийт. Ялх бетта цу школе дешаш волаш а, ц'енхашта г'улакх т'адулл цунна. Взвода командира заместителалла хьожаву Шоанайхой Ибрах'им. Командир эрсе хиннав, взвода чув'аоаг'ача 40 сага юкье вай мехкахо ц'а мара старшина хиннавац. Вожаш сержанташ, ефрейтораш, рядовойш - тайп-тайпара хиннаб. Цига дешача юк'а, балхах мук'авалийтавар Ибрах'им.

1980-ча шера юридически институте деша отта хьож из, цунга хиннача к'аьх'аташка хьежача, массайолча экзаменех кхоьаш яхача тоьаш дар институте чакхвала. Конкурс юккх'а хиннай цига, цхьан метте деша отта г'ерташ 25 саг волаш. Тухана Ибрах'им укх наьк'а чакхвоал, деша д'аотт. 1982

шера балха тла лакхву из, лоткъам эцарах вола инспектор ву цох. Зламагвола лейтенант а хул цох. Кхы а цхьа шу даьлча, следователя болх Юмабеш, 1985 шера институт яккха воал. Цу гулакха тла 1988 шерга кхаччалца къахьег цо. Боголанакъан Мухьмад института хьаким вале а, шийвар-нахавар къеста ца веш, массанеца цхьагарра хиннав, цудухьа цу оаггорахьара гюйле хург ма йий сона, аьнна, даха дог хиннадац. Деша дезаш хиннад, хьай хьабкъалах, низах тийш а волаш. Моральни оаггорахьара гю-новкъостал хулаш хиннад ректор галгала хиларах. Кхы а баьгаб цига вайцигара кагий нах деша: Тумхой Руслан, Овшанакъан Темарлан, Аьгенакъан Мухарбик. Уж боккхагала хиларах, дийша а хьалхагала баьннаб.

Тухана Ибрахим цлавера 1988 шера, наьна а вежарий-йижарий а глонча хила дага волаш. Цу хана капитана дарже вар из. Шолжа районе следователя болх кроач цунга. 1989-ча шера Наьсарерча РОВД 3-ча отдела кулгалхочун балха тла хьожаву. Дахо РОВД начальника заместитель хул. Харцахьарча наха деш дола зуламаш клеизига хиннадац Шолжа районе а Наьсарен районе а. Массе тайпара уж тохкаш, къахьийгад Ибрахима. Каст-каста нийслуш хиннад питам лелабарца, саг тлехьагала леш моттиг нийсьяларца, къоалаш дарца, глар лелаярца, лаьдала рузкъа лечкъадарца дувзаденна гулакхаш. Иштга новкъа нийслуча хатарашца дувзаденна ггулакхашка а хьжа везаш хулар. Атта болх хиннабац из, цхьацц вахара кхераме йола моттигаш ювзаенна хиннай цо деча хламанца. Цунна тешал деш да, Ибрахима балха тла нийсденна хинна ер масал. Наьсарен районе саг вийна хиннав 11-за урс теча. Кашамашка из ю а вилла, длабаха хиннав зуламхой. Кхыча следователя тладилла хиннад из тахкар. Хланз бакъдунен чу ва из, цудухьа цун цли йоаккхаргьяц вай. Техка-техка, уж урсаш ше йийтгад цо шийна, аьнна, гулакх соцадаь хиннад. Венначун йишас лоткъамаш яздеш хиннад, из харцахьа да, яхаш. Юхера, цу кхалсага дехар а даь, из гулакхага хьажар Ибрахима тладиллад. Прокурора юхь ю цу кхалсага. Датехкача деррига кхыча беса хиннад. Гуча а ваьккха, ийс шу суд вь хиннай саг вийначоа. Из гулакх бакъахьарча оаггора чакхдаккхаш ший низ длакхачарах доккхал ду следователя.

Миграционни балха тлагюлла зуламаш деш а, уж тохкаш а дукха къахьийгад Шоанакъан Ибрахима. Вайцига дена хиннад Шотландера дуга. Вагон хьаеца, из «доаханна юаяь» хинна-

яр. Кхыча беса аьлча, наха дладекъа дезаш хинна ялат, телхандаь хьайбашта дуадаьд, аьнна, къайладихьа, цох шоашта пайда баь хиннабар. Даьла тлаволча сага дергдолаш хлама дий из?! Царех тара моттигаш следователя дукха нийслуш хиннай. Ткъаь цхьайтга шера следствеца вузавенна къахьийгача Ибрахима дукха хламаш бларгадидна.

Дахо вай мехкахо оттаву республикан паспортно-визови гулакха кулгалде. Министра Овшанакъан Башира аларах, из моттиг хьае йолаю вайцига. Цхьан шера цига хинна, юха зуламаш тахкара гулакх караэц цо. Дика кийчдаь, массех сага дакъа лоацаш, деча зуламашта духьала къовсам лоаттабеча отделе длахьожавайт Ибрахима. Подполковник волаш, 4-5 шера болх бича, МВД министра заместитель дарже къахьег цо. Цу хана ший вахаре нийсьенна цхьа моттиг йицье магац эспара. Боат къовлабенаачул тлехьагала, 9 сахьат даьннача хана, телефон техай цунга. Шин-кхьа отдела начальниакш а хиннаб цига, дувца къамаьл хозаш. «Исмаилов Лаьча яхаш, саг соцаваьв Тюй-Юртарча перекрестке. Ше караватига цо, укхаз нах бовргболаш ба». Цу сахьате цига хьалвахав министра заместитель. Длакхьача укх республике мел йола наряд цига хиннай: ГИБДД а кхы мел яр а. Воагвоагачо, машин ю а оттаеш, тлаваха моттиг йита хиннай. Хьаэттача бригадни инарал а волаш, дунен халкъашта юкье лохаш а волаш, саг хиннав вож. Шийца кхоьийт машин джипаш а йолаш, герзашца кийчбена нах хиннаб уж. Маггалбике водачара соцаваь хиннав из. Герз хьатгалаьца латташ изи герзаш длатгалаьца латташ ераши хиннаб. Вожаш, шоай тлем тла лелаш, нах хиннаб; ераш, милиционерий тепчилгаш мара кара йоацаш, лаьттаб. Ше дла а вовзийта, МВД Ючува веза хьо, оал цунга Тухана Ибрахима. Вокхо ва тигадац. Ший сий лохлуш санна хийтгад цунна, из никъ хьой. Дикка из длакхетавеш, къамаьл даьд министра заместитель: хьо Ючу ца воагге, укхаз дукха нах бовргба, кагийча наьха ций Юггорта, сенна деза хьона из. Ше длавохийтга ргвоацилга хайча, раьза хиннав хьаьша министерстве Ючува. 1998-ча шера хиннад из. Длацлавохийт из хьакимаша. Кхьгар фу даьд хац сона, бакъда Ибрахима ший декхар диза кхоачашдаьд. Из бахьан балхара дла а воаккх из. Укхаз фу ала деза сона хац. Хлаьта а МВД министра хьалхарча заместитель дарже меттаоттаву из. Тлехьарча 20 шера полковника сийдола цли лелаю вай мехкахо, 2007 шера денз,

юридически Илмай кандидат ва из, университета хьехархочун болх бе а кхийнад цун. Ше пенсе вахавале а, салолаш вац эспар. Укх шера 1 сентябре ший дола хьарча кхозза влштгардаьча ценошка керда колледж хьайийллай цо Наьсаре. Цун директор ва Шоанакъан Тухана Ибрахим. Цо яхачох, из я Кьилбаседа Кавказа бечча къахьегама доакъошта эшаш бола болхлой кийчбергбола колледж. Галгалай республикан министерствон лицензех хьаь, дешара керда фусам я из. Из хьае дагадехар Тухана Ибрахим ше ва. Колледжа филиал хургья Маггалбике. Наьсаре 300 саги Маггалбике 160 саги деша хьаэца лерх цар. Хьехархой 20 саг хургва. Уж, яхь длакхайкаь, дикагвар къоаставеш, хьаэцаш ба. Царех цхьабараш хланз а хьехархой болх беш ба кхыча моттигашка. Уж дукхагича даькье школашка, университете, медколледже, кхыча колледжашка къахьегаш ба. Царна юкье йоазанхой а ба, масала, Тюй-Юртара Дударанакъан Макка. Из эрсий мотти литературеи хьехаш хургья. Иштга йоккха поалхам йолаш, дуккхача хана Наьсарерча №1 йолча юкьерча школан директор а хинна, саг я завуча болх бергбола Пхылекъонгий Хьасана Лида. Лакха говзал йола хьехархой ба Маггалбикерча филиале болх бергбараш а.

Шо-шоай отделенга хьежжа хургья кагирхоча дешаш йоаккха ха. Ийс класс яккхача а цхьайтга яккхача а отта йиш цига деша. Ийс класс яккхарий 3 шераи 9 бетгаи деша деза, цхьайтга класс яккхараш дешаш хургба 2 шераи 10 бетгаи. Коммерчески кийле йолаш да цигара дешар, вешта аьлча, мах тела безаш. Масала, медийжарий дешар дешачар шера 55 эзар сом дала деза. Кхы а ши отделени я, из мах тела безаш. Кхыча лостамех деша оттараша 45 эзар сом тела деза. Бакъда, дешархо бо дале, цунна дикка гюйле хургюлча тайпара оттабу мах. Хларане вахара хьалашка, таронашка хьежжа леладу укхаз из гулакх.

Ибрахим шозза саг йолаь ва. Хьалхара цун фусамнана хиннай Гаьгенакъан Макка, цо ваь ялх дезалхо ва полковника. Из кхелхача йоалаьй цо Къамарзой Аьсет, цун цхьа йоI я. Уж берригаш вахаре данийсбенаб. Царна юкье ба бокъонаш лораеча моттигашка къахьегаш бола нах, лораш, дизайнераш, кхьбараш. Сий де мегаргдолча цен тлара хьаваннача Тухана Ибрахима, цлена хьабенаб ший вахара никъ. Дахо цун вахаре хоза, иразе денош дукхагала хилар ловш, чакхдоаккх аз сай йоазув.

Театра актрисай никъ

Коазой Дугурхана 60 шу дизад

Гарчакханакъан Сали

Дукхача хана денз, театре болх беш хьаена актриса, ах вахар телевиденена хетадаь журналистка Коазой Дугурхан ца йовзаш саг вай республике хуле тамаш я. Цо дакъа лоацаш хиннай дукха спектаклаш а кинофильмаш а.

Ленинградера театральни институт яккхача цо тайп-тайпара ролаш ловзаяь. Масала, царех я Н. Гогола «Ревизор» яхача пьесан юкьера Анна Андреевнай роль, Чехкинакъан Салида «Къонгаш бовча хана» яхача пьесан юкьера наьна роль, Ж. Мольера «Ца воалаш йоалаь саг» яхача пьесан юкьера Дорименнай роль, «Ций кхайк» (боканакъан Ахьмада «Беке къонгаш») яхача пьесан турпалла Кайпий роль, Р. Ибрагимбекова «Паш лела Махьмуд» яхача пьесерча секретаршай роль. Духхьал спектаклашка дакъа лаьца ца леш, кинофильмашка а къахьийгад цо. 2019 шера 1-ча канал хьахьекхар «Тха коа-2» яха диза дола исбахьален фильм. Режиссера Музалева Ольгас даьккхача цунна юкье Дугурхана ловзайир лора-терапевта Махмудовой роль. Эггара тлехьа цо кино ловзаяь роль яр ВГИК яккхача режиссера Амархананакъан Амура «Сайти-Зоуле воI» яхача лоацача фильме. Сайте наьна Зоуле роль яр цо цига ловзаяь.

Ахьмада Дугурхан яь

хиннай 1962 шера, дуккхача йоазанхой а, цлехезача тлемхой а, хьехархой а юрта. БархI шера дешача школе ягIаш, цхьанна хламо дицдергдоаца хатар доагIа цунга. Ший шийтта шу даьннача хана, эггара хьамсарагIа вола саг — нана йоацаш юс йилиг. Наьнах къастар мел хала да ховргдац, бокъонца из йоацаш висача сага мара. Хлаьта а халонашга, гIайгIашга ка ца луш; хьабенаб цо ший беррига вахара никъ. Кхыметтел цен-да длаваьлча а, вахарах дог ца дуллаш, ший йоI кхееш, цунга дешийта гIерташ, мехка а къаманна а накъаяргюлча тайпара из ураоттае гIерташ, къахьийгад Ахьмада Дугурхана. Цудухьа, цун дог дладеш, хьалкхийнай из. Ами Амер яхаш йола журналистка, Магасерча НТРК болхло каст-каста го йиш «Довзаш хургда вай» яха передача длахьош. Из Дугурхана йоI я, цо чакхьаяккхай ГИТИС. Дугурхан ше а я цу телевидене болх беш а, каст-каста вайна дика чулоацам бола передачаш кийчеш а.

Галгалай Республикан гюрьяьнна артистка, Галгалайчен искусствай цлехеза болхло, актриса, сцена говзанча, журналистка, сценарист, документальни кинон рижиссёр даькьалаювца лов, цун 60 шу дizarца. Хетаргахьа, кхы а дуккхача вай дегаш дладергда цо ший кхоллама говзалца.

«ЭКОлокация» яхача Къилбаседа- Кавказа слете дакъа лоацаргда ГалгIайчено

ГIазданаькъан Ахьмад

ГалгIайче, ардара бетта ткъаь ворхIагIа дийнахъа денз, ткъаь итгалагIа денга кхаччалца «ЭКОлокация» Къилбаседа-Кавказа кхоалагIа лоIамерча слета доакъашхой тIаэцаргда. СКФО субъектий слета доакъашхойта хьалхашка латта декхараш дувзаденна да, экологие оагIонца. Цар иштта шоайла балха говзал дIа-юха эцаргъа, кердадараш а тохкаргда.

«Из мероприятия дIахьор я: ГалгIайчен кагийбарий ГIулакха йола Комитет, иштта из хьаллоац кагийбарий ГIулакхех йолча Федеральни агентства, Республика арахарча бувзама, къаман политика, кепайоазон, хоамий Министерства.

«ЭКОлокация» слет, иштта керда майда хинна дIаоттаргъа къамашта юкьера, конфесей ГIулакхех дола хьалаш дегIадооладара, Къилбаседа-Кавказе шойла лелабеча бувзама лард я из», — аьлар «Сердало» газетага, ГалгIайчен кагийбарий Комитете.

ГОВЪЯВЛЕНИЯ

Утерянный аттестат серии №00524004167, выданный СОШ №1 с.п. Барсуки в 2018 г. на имя Местоева Илеза Аюповича, считать недействительным.

Утерянный аттестат серии №00624003786751, выданный ГБОУ СОШ №3 г. Назрани в 2018 г. на имя Сурхоевой Лейлы Нурадиновны, считать недействительным.

На основании свидетельства о перемене имени за № I-РГ от 5 августа 2015 года, выданного гимназией №1 г. Карабулак в 2014 г. №00624000773230 на имя Аздиева Хасана Магометовича, считать недействительным.

Утерянный аттестат серии №006240033029874, выданный СОШ №9 г. Назрани в 2017 г. на имя Мархиева Хамзата Юнусовича, считать недействительным.

ГалгIайче дIахьоргъа «Basket game» ишкола баскетбольни лига чаккхе

Берданаькъан Лорс

Из дIахьар вIашагIделлар я моттигера кагийбарий Комитет. Берригаш а яхьашка дакъа лоацаш хургба, региона 32 дешара кхуврчашка багIараш, яхьаш дIайолаенний ардара бетта юхьанцарча деношка.

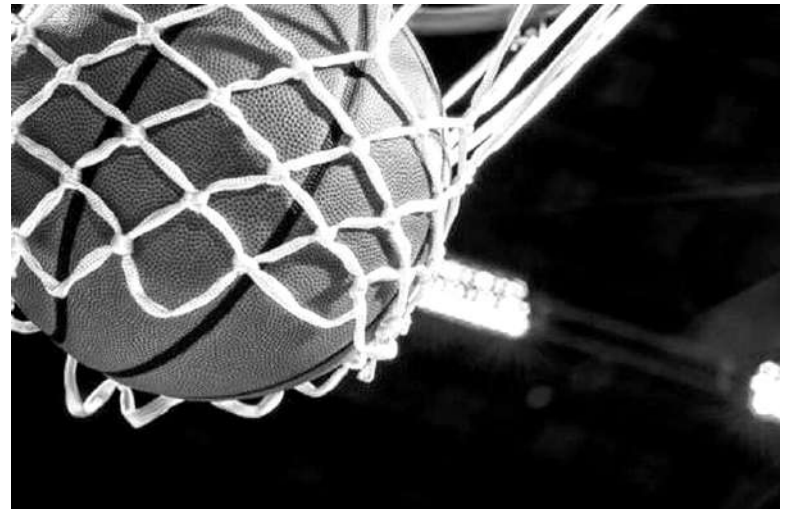
Проекта автора Мазенаькъан Апте яхачох, цунна кертера маан да, дукхача наха дезаденна ловзара гонахъа ГалгIайчен мийнгахкара нах тIаозар.

Республика кагийбарий ГIулакхех йолча Комитета лаьрхIар хьаллаьцар ГалгIайчен баскетбола Федерацие, республика спорта а дешара а Министерстваша.

Йоккха терко тIаозаш хургйола чаккхе дIахьа лерхI, ардара бетта ткъоалагIа дийнахъа.

«Магас» спорта республика Двореце гуллургба баскетбол езараш.

Из вIашагIеллараша яхачох, турнире котбаьннарашта мах бола совгIаташ, сертификаташ, кубкаш лургъа.

Москве дIайихьача турнире гIалгIай ши джитсер котваьлар

Берданаькъан Лорс

Москве дIайихьар, бразильски джиу-джитсах йола Россе Чемпионат.

Турнир Russian «ACBJJ Open Championship 2022» яхаш яр. Цига дакъа лоацаш хиннача вай шин спортсмена котало яккхар. Уж 75 кг кхоачаш дозал дарашта юкье котбаьлар. Цу категорех латаш, хьалхара дошо майдилг яккхар СапраIаланаькъан Мурад вар. Из «Но-ГИ» оалача дакъе хьалхара хилар. Из, спортсмен рашгарде ловзаш вар яхилга да.

Бакъда, Гойганаькъан Мурада столицера кхо совгIат дера. Цо 75 кг дукхагIа йолча дакъе хьалхара моттиг яккхар, (Ги) кимано ювхаш латаш, кхоалагIа моттиг «Но-ГИ» рашгарде. Из кхы а ценача дозале, геза призер а хилар.

29 млн совгIа ГалгIайчен вахархочо «Личный Кабинете» ГIолла йоагаяьча газгах ахча дIаденнад

ГIазданаькъан Ахьмад

«Газпром межрегионгаз» ООО 16 эзар совгIа абонента дикагIа хетт дистанционно оалача кепара, ший цIагIа вагIашехъа, йоагаяьча газгах ахча дIалуш. Цу ГIулакха лаьрхIа я «личный кабинет», цунна хьалаш тахан геттара атта да, гаьна бахара тIерабоацарашта. Цудухъа, цунга хьежжа мах а оттабу цунна. Цу сервисе ГIолла ГалгIайчен бахархоша, карарча шера, 29 млн сом дIаденнад Iаьдала шоаш йоагаяьча газгах.

«Личный кабинет» сервисе сага таро лу, комиссега а ца доккхаш йоагаяьча газгах бала беза мах дIабала. Из моллагIа хана а, «Газпром межрегионгаз Назрань» сайта тIа, иштта планшета тIа, смартфонаш тIа

ГIолла а дIадахийта йиш я. 2022-ча шера ардара бетта цхьоалагIа дийнахъа денза «Мир» карта леладерий таро я, ахча дIалуча хана, кешбэ-

ка тIа цхьа процент юхаэца. Цу юкье дакъа лацара «Мир» карта, регистраци яь хила деза, иштта privetmir.ru сайта тIа е «Привет, Мир!»

приложенех е «Мой газ» яхача приложенех», — аьлар «Сердало» газетага, ГалгIай Правительстве.

НАЙДИТЕ
ЛИЧНЫЙ КАБИНЕТ
"МОЙ ГАЗ"
В ПОИСКОВИКЕ

ИЛИ
СКАЧАЙТЕ
МОБИЛЬНОЕ
ПРИЛОЖЕНИЕ

Назранерча Іам чу блеха хий чухийцад

БІархой Муслим

«Тов бетта кхойтлагІча дийнахьа, Гуйрана сецца, Назранера цхьа вахархо латкъаш хилар шахъара Іам блехьбаьб, аьнна.

ПалгІайчен, Іалама ресурсай, экологе министерства ГІонча Мизенаькъан Микаьил моттигерча администраце викалашца цхьана, ваха хилар цу моттигера хьал довзара, хина объект тахка», — аьлар «Сердало» газетага, министерства пресс-служба.

Боахама викалаша яхачох, хІанз ухк сахьте, тошкаш да блеха хиш чухийца Іам блехьбаьр малав. ПалгІайчен Іалама министерства, Назрань-шахъара администраце шоашта могоар ду из хаттар кхоачашдара.

«Сохраним лес» акци дІахьош 100 гаргга гаьнаш дІаегІай

БІархой Муслим

«Сохраним лес» яха Ерригроссе акци маьхалйоакхаш я, «Экология» къамаан проектах.

Из болх вІашагІбеллар я: РФ Іалама ресурсай, экологе Министерства, хьуна боахама Федеральни агентства, иштта «Национальные приоритеты»

АНО, «Сад памяти» АНО.

«Сохраним лес» яха, ерригроссе хІара шерара акци дІахьош хиларца, Илдарха-ГІала №4 йолча юкьарча дешара ишкола бераша, шоай ишкола даькъа тІа, ардара бетта вурийтлагІча дийнахьа, къона гаьнаш дІаегІар. Доакъашхоша ерригаш а 100 га дІаегІар. ХІаьта дІаювш йола къона гаьнаш енаяр,

ПалгІай Республика Іалама Министерства. «Цхьа ха яьнна, ишколе ухаш хинна бераш доккхий хинначул тІехьагІа, цар шоай берашта гойтаргья лакха, хоза гаьнаш, царна дувцаргда уж шоай кулгашца дІаюгІаш хинна ханаш мишта яр, Іалам лорадар мел лоархІама да, хьу лораяр мел бехктокхаме да», — аьлар «Сердало» газетага,

ПалгІай Республика Іалама Министерстве.

Боахама болхлоша яхачох, региона даькъа тІа акцех дІаегІай эзар совгІа гаьнаш, цул совгІа, керда гаьнаш дІаюгІа лерхІаш ба. Юкьара аьлча, эзар совгІа гаьнаш дІаюгІаргья тайп-тайпарча породах, дукхагІча даькъе: поп, хьех, дак иштта кхьяраш а.

ПалгІайче чиллан бутт йистебаллалца хІара кІира ярмаркаш хургья

Коазой Мадина

Республика юртбоахама Министерства юха а керда баккхаб, хІара кІира шоатта дийнахьа, ярмаркаш дІаяхъара бола болх. Ухк гуранарча заман хьалхара ярмарка хилар МагІалбика района Заьзгакьонгий-Коа. ШоллагІа яр — кхоана хургья, аьнна, лаьрхІад Магасе, Аланские

ворота оалача юххе.

Цига дикадар да, шийна езаш йола юртбоахама продукция эца йиш хилар, цу тІехьа къахьегаш вай республике 1400 саг ва. Уж республика юртташка, цунца Іалашо яра, шортта тоаш ба.

Ярмаркашка вай бахархой таро хургья: баьцадараш, сомаш эца, цул совгІа, цунна

дикал лакха я, хІана аьлча, республика ГУПашка, КФХ, ЛПХ боахамашка уж хьалкхехь хиларах, цунна шоллагІа дола дика да маьхаш лакха ца хилар.

«Базар тІа 430 сом дехаш дола бежана дулх, цига эца йиш я 380 сомах, устагІан дулх 70 сом чухьнахьа, из кийлах 400 сомах хул.

Коартолий мах а базартІеи ярмаркеи башхало йолаш ба

7-10 сом, хохаш — 4 сом, моажолгаш-кабуц ярмарке 25 сомах эца йиш я, хІаьта базар тІара эцаш хилча царех 40 сом дех.

КІа, кен, мукх 2-3 сом башхало йолаш эца йиш я, базар тІа дехачул маьха чухьнахьа», — аьлар юртбоахама Министерстве из ярмарка вІашагІюллараша.

ПалгІайче 200 сахьата болх бе безаш кхел яьй вахархочунна мефедрон лелаярах

Султыгнаькъан Йоакъап

Магас-пхье прокуратура уголовни гІулакх чІоагІдир наркотикаш эцаш а лелаш а хиннача моттигерча вахархочунна духьала аьнна, хоам бир «Сердало» газетага, республика тІахьожама боахама пресс-служба.

Судо чІоагІдир, цу саго, карарча шера, блъести, бокьонах доацаш 0,97 хиллала йола мефедрон ийца а, шийца лелаш а хилар. Наркотикаш цунгара лаьцай регионални столица бокьонаш лораяра структурай болхлоша.

Хоам бу, ПалгІай Республика Магасерча районни судо цу маІача сага духьала хьадийла уголовни гІулакх чІоагІдаьд, цунна 200 сахьата мах боацаш Іаьдала балхаш дара йола ха техай.

«ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ» ПРАВИТЕЛЬСТВА РИ ПО ПРОТИВОДЕЙСТВИЮ КОРРУПЦИИ +7 (8734) 55-11-57, ЕДИНЬИЙ ТЕЛЕФОН СЛУЖБЫ СПАСЕНИЯ 112

сердало

Учредители:
Правительство
Республики Ингушетия и
ГАУ «Общенациональная
газета «Сердало»

Главный редактор:
Курскиева Х.А.

Адрес Правительства РИ:
360001, г. Магас,
пр. И. Зязикова, 12.

Адрес редакции и издателя:
Республика Ингушетия,
386101, г. Назрань,
Тер. Центральный округ
пр. И.Базоркина, 60.
Тел.: 8 (8734) 77-11-84
Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована
Управлением Росохранкультуры
по ЮФО.
Reg. номер ПИ № ФС 10-6526
от 5 марта 2007 г.

E-mail: serdalo@yandex.ru
Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены в
компьютерном центре редакции
газеты «Сердало».
Время подписания номера
по графику в печать:
19 октября 2022 г.
Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не
совпадать с позицией редакции.
При перепечатке
ссылка на газету обязательна.
Письма, рукописи, фотографии,
рисунки не рецензируются и не
возвращаются.
Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве
«Южный регион»,
с готовых диапозитивов
Адрес: 357600, Ставропольский край,
г. Ессентуки, ул. Никольская, 5.
Заказ № 1435 Тираж: 2000 экз.

Пхыленаевъан Азраил езаца атлетиках, Москве д'айихъача, Хьалхленна котвалархо хилар

Берданаевъан Лорс

Пхыленаевъан Азраила +102 кг дозал дарашта юкье, езаца атлетиках Москве д'айихъача Хьалхленна, дошо майдилг яккхар. Вай атлета 340 кг дозал айдир. Яхъаш, Россе Хьалхлене Г'оргбараш хоржаш д'ахъош яр. Езаца атлетиках даьхен Хьалхленна, россе юкъярча финале дакъа лаца ваха бокъо йолаш ва из.

Хьалхдоаккх, карарча шера, Галай Мурада кхетамбенна лакха говзал йола спортсмен «Путь к Олимпу» яхача, езаца атлетиках йолча, ерригроссе турнира дото призер хилар.

Хьаьта, нийсса ах шу хьалха, 2021-ча шера тов бетта «Чингиз» спортини клуба викал волаш, Пхылекъонгий Азраил, дуненна Хьалхленна кагийбарашта юкье котвалархо хилар. Из д'айихъар Саудовски Араве.

«Ади Ахмад» клуба викалаш, Ставрополе д'айихъача, регионашта юкъярча классически латарах йолча турнире котбаьлар

Берданаевъан Лорс

Ставропольски края Лермонтов-шахъаре, д'айихъар массахана санна, Чирков Дениса хьамара греко-римски латара турнир.

Денис Михайлович рукопашни латара спорта мастер вар, из иштга вар т'ема самбо спорта мастер, полице подполковник. Лермонтове вера Палг'айчера, Нохчашкахъара, Пумкера,

Г'аьбартой-Балкхарера, Къилбаседа-Хирийчера — 244 спортсмен.

Палг'айчера «Ади Ахмад» клубера баьхкача латархоша, кхоь совг'атий моттигаш яьхар.

Уж берригаш геза майдилгаш яьхарех хилар. Царна юкье кхоалаг'ла моттигаш яьхарех ба: Умаев Руслан (42 кг), Мейренъкъан Ахъмад (32 кг), Сейнарой Мухъмад (29кг).

Ужахъанаевъан Гафур, грэпплингах, дунен Хьалхленна котвалархо хилар

Берданаевъан Лорс

Вай мехкахо, Ужахъанаевъан Гафур, укх деношка йистеяьннача, Испане д'айихъача 18-шу даьннарашта юкъярча грэпплингах йолча дунен Чемпионата котвалархо хилар, дошо майдилг а йоаккхаш. Из яхъе ваьннавар 69 кг дозал дарашца, цо хьалхара моттиг яккхар Gi даькье.

Gi да, спортсмен дзюдох бувхаш бола г'ирс бувхаш ва яхалга. Турнире Гафур ший шоллаг'ича даьхен — Казахстане викал волаш хилар.

Яхъаш чакх'оалаш, из лата везаш хилар французаца, из тешшаме котало йоаккхаш цул кот а ваьлар. Хьалхдоаккх, испанерча Понтеведра яхъашка дакъа лоацаш вар 300 спортсмен. Уж баьхкабар 24 мехкашара. Цунах хоам бир «Ингушспорт» сайта т'а.

Палг'айчен ши дзюдоист, кагийбарашта юкье д'айихъача Хьалхленна, котбалархой хилар

Берданаевъан Лорс

Селхан, Шолжа-Палий т'а СКФО Хьалхленна дзюдох йола, 21-шу даьннарашта юкъяра яхъаш д'айихъар.

Палг'айчен викал волаш,

турнире дакъа лоацаш хиннача Пхылекъонгий Султана 55 кг дозал дарашта юкье «дошо» совг'ат даьккхар.

Из Пхылекъонгий-Юртарча Спортини ишколе дзюдох секце ухаш ва.

Шолжа-Палий т'а д'ахъош

йолча дзюдох яхъашта, нийсса 21-шу даьннача кагийбарашта юкье, кхыча регионашка д'ахъош йолча яхъашка дакъа лоацаш ба вай мехкахой.

Цу тайпара, дзюдох хиннача Приволжски федеральни округа Хьалхленна чем-

пионате дакъа лоацаш хилар Щечой Мухъмад-Башир. Яхъаш д'ахъоргъя Оренбурге. Турнире, Мухъмад-Амин «Чингиз» СК викал волаш хилар.

Вай спортсмена, 73 кг дозал дарашца латаш, хьалхара моттиг яккхар.